

Kiss Árpád
1977 Szeged

– **Az AIDS világnapja kapcsán olvastam, hogy Közép-Európa AIDS-robbanás előtt áll. Mi erről a véleményed?**

– A betegség két évtizede ismeretes. Afrikában ma minden negyedik ember HIV-hordozó. Ázsiában terjed, Indiában például tragikus a helyzet. Kelet-Európából is rossz hírek érkeznek. Nálunk szerencsére alig fordult elő. De biztosíték természetesen nincsen, nem útlevéllal utazik.

– **Kenyában, ahol az általad fordított, Az utolsó dögvész című könyv játszódik, már korábban bekövetkezett ez a robbanás.**

– Kenyában a nyolcvanas évek közepén valahogy nem sikerült megfelelni a felvilágosítás. Slim-betegségnek nevezték, akkor, amikor a vírust még nem azonosították, a hasmenés okozta lesoványodás miatt. Aztán, úgy tűnik, már túl késő lett. Igaz, sosem késő. Uganda példát mutatott, hogy felvilágosítással megfordítható a folyamat. De ha megnézzük az eltelt húsz évet, azért más-képp is lehetne a világban!

– **Úgy tudom Meja Mwangi, Az utolsó dögvész szerzője számos ismert film elkészítésében is részt vett.**

– Így van. Többek között a Távol Afrikától című Oscar-díjas film forgatásában is szerepet vállalt. Ő volt Sydney Pollack rendező első asszisztense a kenyai forgatáson.

– **Kenyában él?**

– Igen. Világhíre dacára – Angliá-

Kiss Árpád az AIDS-ről, a kikujuról és Afrika egyik legnagyobb írójáról, akinek ő a magyar fordítója

ban a kortárs irodalom alkotójaként tanítják, Németországban a Deutscher Literaturpreis jutalmazza munkásságát – Kenyában él és ott is dolgozik. Színházat szervez, lásd AIDS-ellenes performance, filmez, évente új könyvvel jelentkezik.

– **Milyen nyelvből fordítottad?**

– Mwangi anyanyelve a kikuju, ez Kenya egyik nagyobb népcsoportja, de angolul ír. Azt írja valahol: „Az a különös helyzet, hogy még azon kikujuk közül is, akik tudnak írni-olvasni, többen értik meg az angolt, mint saját anyanyelvüket, melyen esetleg még egy sort sem láttak leírva vagy vetettek papírra.”

– **Volt alkalmad találkozni vele?**

– 1998-ban az V. Nemzetközi Könyvfesztiválra érkezett hazánkba

könyvbemutatóra. A fordítójaként találkoztam vele egy sikeres író-olvasó összejövetelen. Eddig három könyvét fordítottam le – Afrika csendes, Nyomozás Bozótországban, Az utolsó dögvész –, mindegyikük a Kávé Kiadó „Fekete Kávé” sorozatában jelent meg. Most pedig egy újabb izgalmas feladattal birkózom: a Kolduskenyér című kötetet fordítom magyarra.

Következik egy részlet Meja Mwangi: Az utolsó dögvész című könyvéből (Kávé Kiadó, 1999); fordította Kiss Árpád.

Meja Mwangi

Meja Mwangi: Az utolsó dögvész

Fordította: Kiss Árpád

Kis, vidéki templom volt. Fából emelt falakkal, beszakadt tetővel. Az ajtókat és az ablakokat rég ellopták a pogányok. De a templom az igénytelensége és lepusztultsága ellenére is rendületlen méltósággal magasodott az alacsony cédrussövény mögött, melyen faajtó volt, hogy csak az igazi hívők juthassanak be. A többiek kívülreredtek a kerítésen és várták a misére érkező lelkészt, aki a kapu előtt végezte el nekik a szertartást.

Temetési idő volt. Koporsók sorakoztak a kapu melletti kerítésnél. A templomkapu előtt a koporsóknál várakoztak a hívők, vigasztalhatatlan gyászban, legtöbbször mezítlábasan jöt-

tek végtisztességet adni az eltávozottnak.

A vén, félig vak Batoromeo lelkész, aki ragadozó madárhoz hasonlított leginkább a komor temetési díszben, a lehető leghivatalosabb és legtömörebb búcsúztatást adta a megboldogultnak. A legtöbb temetésre várakozó meghatározhatatlan kapcsolatban volt a hittel. Nem is tudta, miként fohászodjék érettük. Így azután egyszerű imát mondott a lelkükért, megszentelte valamennyi koporsót, melyeket egyes sorban vittek elé, és egy marék földet szórt rájuk.

– Porból lettél és porrá leszel, ámen. – A koporsó tartói kórusban választottak: ámen.

Ki-ki indult a koporsóját eltemetni.

Amint elhaladt egy koporsó a sírhely felé, újabb került a helyére. A szertarás megismétlődött, majd újra és újra folytatódott, mintha egy gyártósor lenne.

A lelkész már nem megy ki a temetéshez, mesélte Janet Franknek. Távolról szemlélődtek és várták a szertartás végét. Annyi temetés volt, hogy nem győzte őket. Ezért jöttek a koporsókkal a lelkészhez, jobban mondva a kapuig. A dögvész kényszerítette az új rendet a közösségre. A lelkész senkitől sem tagadhatta meg a végtisztességet, aki kereszténynek vallotta magát, pedig tudta, hogy legtöbbjüket épp a bűnösök kórja, a dögvész ragadta el. Beletörődött, hogy felsorakozzának és megtette a tőle elvárhatót.

(...)

Nyüzsögtek az emberek az udvaron. Férfiak, nők, gyerekek. Mindenki vidám, ünnepi hangulatban. Forró és fojtogató volt a levegő, szállt a sűrű por, a rőzse füstje és a tömeg szaga ködként körbeölelte őket.

Az udvar végében nők főztek,

énekeltek. A fiúk fősorakoztak, mezelenül, mindegyik körül két fölajzott férfi, mindegyik fölfegyverkezve kecskesülttel és sorghumból, cirokféléből erjesztett itallal. Az egyik férfi hátulról fogta a fiút, tartotta, mint egy satu, nehogy húzódozzék, nehogy moccanni tudjon, amit gyávaságnak hihetnek a család szegényére. A másik férfi bátorító szavakat sugdosott a fiú fülébe. Akik már átestek a körülméletésen, azok a fájdalomtól összeszorított szájjal, a combjukon leszivárgó vérral fohászkodtak, hogy legyen már vége a szertartásnak, hogy nyugodtan magukban nyögdecselhessenek.

Kata a fiúk véréből lucskos kezekkel sorba lépdelt a fiúk előtt, villant a kés és boszorkányos gyorsasággal működött. Mögötte Kátához hasonló delíriumban egy segéd szökdécselt egy kormos kalabash-sal, tökédenyvel, melybe Kata a keserű aratás termését dobálta.

Sok színes, vad történet keringett arról, hogy mit is tesznek a tucatnyi fitymával, amelyek összegyűlnek az évente rendezett körülméletési szertartás során. De mindegyik történet leegyszerűsített volt, vagy túlzó, ahhoz, hogy hihető legyen.

A körülméletés teljes gőzzel folyt, mikor Janet betopant. Nem pazarolta az időt a beveze-

tésre, hanem a tömegbe furakodott, ahol a lényeg történt, Kata és a fiúk közé verekedte magát. Ráparancsolt, hogy azonnal fejezze be a primitív tevékenységet.

(...)

Mindenki megállt, minden félbeszakadt. Csend támadt az udvaron. Az asszonyok, akik messze voltak az eseménytől, szintén megdermedtek és keresték a csend okát. Egy pillanatra teljes némaság volt, miközben Kata ábrázatára kiült a döbbenet és megbotránkozás minden árnyalata. Az asszonyoknak tabu volt a belső körbe lépni, ahol a fiúkat körülmélették. Janetnek semmi keresnivalója nem volt ott.

Hangos tiltakozás zúdult föl mindenfelől. Mindenhonnan zúgott, földühödött erővel, átkok, szidalmak hangzottak, Janet szemérmertlensége miatt. Janet állta a vihart, mint egy föltüzelt harcos, szembeszállva a tömeggel.

– Asszony – nyögte meglepetten Kata. – Hát nincs benned egy hajszálnyi szemérem sem? Semmi sem szent előtted?

– Szent? – szikrázott vissza Janet. – Van fogalmad, mit teszel ezekkel a fiúkkal?

– Férfit csinálók belőlük – válaszolta Kata meggyőződéssel. – És te, mi keresni valód van neked itt?

– Azért jöttem, hogy meggátoljam, amit teszel – válaszolta Janet ugyano-

lyan meggyőződéssel. – Azért vagyok itt, hogy megmentsem ezeket az egészséges fiúkat a haláltól. – Hogy meggátoljam a halálukat attól, amit ti hagyománynak neveztek.

Kata már megivott két kalabash szorgum bort és kedélyes, félig józan állapotban volt. Nem tudta, mit kezdjen Janettel.

Janet a fiúkhoz fordult, akik a kezükkel igyekeztek enyhíteni a pucérságukon és közölte velük, hogy mindnyájan a halál fiai.

– Ha csak egyikőtök megkapta a dögvészt – mondta nekik fenyegető hangon – a többiek elkapják tőle és végetek van.

(...)

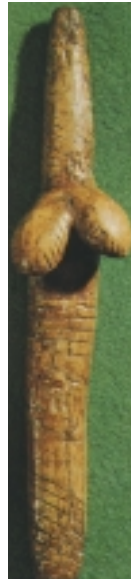
– Hagyjátok, hogy egy bolond asszony elrontsa a szertartást? Földadjuk a hagyományainkat, mert ez a félnótás nő elítéli?

– Nem – válaszolták a vének részeg szilajsággal.

– Vigyétek innen – parancsolta Kata.

Néhányan már kellően részegek voltak ahhoz, hogy kezet merjenek emelni a kondomosnőre. Senki sem emlékezett arra, hogy bárki is megkísérelte volna ezt ez idáig. De a szorgum bortól lelkes

segéd, aki nem tudta pontosan kivel is száll szembe, letette a fitymabőrrel teli kalabasht a földre, hogy megragadhasa Janetet. Az előkelő vénségek, akik tisztelték Janet hírét, lélegzetviassafojt-

va figyeltek. A segéd is rozzant vénember volt, mint ők, aszott csont, aki egész életében a bőrt gyűjtögette. Termete Janet mellett eltörpült, nem beszélve a veszélyről, melyet Janet jelentett, mint hírhedt férfievő. A népek csodálták a bőrs meg gondolatlanságát és hátrahőköltek, hogy legyen hely a fölkoncolására.

Ekkor fedezte föl egy bámész macska az elfelejtett kalabasht a bőrkkel és elszabadult a pokol. Mindenki a macska után eredt. Egymásba gabalyodott testek vetődtek a megzavarodott teremtésre. A macska rémülten menekült, a kalabash pedig odalett. Mikor helyreállt a rend és összeszedték a fitymákat, másik kalabasht kellett keríteni és az összeszedetet értékes kincset gondosan beleszámolták. Senki sem tartotta nyilván a bevételt és eltartott egy ideig, míg közmegegyezés született, hogy minden fityma megvan.

Frank a kavardás alatt ért a birtokra (...) Míg nem volt Janet, sosem kockáztatta az életét. (...) Nem hitt abban sem, hogy Janet ügye megéri a halált, de biztos volt benne, hogy amit most vállalt az életébe kerülhet. Mégis kiállt Janet mellé és várta a sors döntését.

– Mi legyen veletek? – kérdezte tőlük Kata.

(...)

– Vágjuk meg – javasolta a kalabashos ember és megragadta Franket.

Frank hátrahőkölt. Janet közéjük lépett, hogy őt vágja meg Kata először.

A gyülekezett mebotránkozva hördült föl.

A női szertartásmester egészen más volt, aki a társadalom szélére számkivetve tengődött.

Fogatlan, vén banya, a falu hivatalos boszorkánya, akit először lincseltek meg, ha boszorkányság gyanúja merült föl. Ez volt a megalázás betetőzése, amely a Kata jó hírére érte. Lealacsonyították a női szertartásmesterhez.

– Vidd innen – parancsolta a segédjének. – Hozd a daktarit. Kiheréljük.

Félrelökték Janetet és Frank után indultak. Frank védekezett, küzdött, kisiklott a markukból és kereste a menekülés útját. Megragadták és rángatni kezdték a ruháját. Páni félelmet érzett. Kiszabadította magát és nekiiramodott a mezőnek, nyomában egy csapat gyerekekkel. A szertartás szétesett és

ezzel Kata hat hónapi bevétele lett oda, mellyel a növekvő számú feleségeit és gyerekeit tartotta el.

Kata a semmibe bámult. Remegett a teste, görcsösen rángatózott, a szája habzott. Kalabash hordozók rettegve menekültek.

(...)

Kimerülten, kiszikkadtan értek Janet házához, hosszú bujkáló kerülőutakon. (...)